

21 maj 1946

En jubileumsbankett inställdes nyligen

21/6

av en stor företagarorganisation, Sveriges verkstadsförening, och i stället skänktes ett belopp till internationell hjälpverksamhet. Exemplet manar till efterföljd, icke blott under nuvarande förhållanden, utan också under lugnare tider. Svenska föreningar, företag och organisationer av alla slag firar gärna sina årsdagar — 10-årsdagen, 25-årsdagen osv. — med väldiga fester. I det offentliga livet sysselsatta personer av olika slag trummas ihop — statsråd, ämbetsmän, ledande kommunalpolitiker, journalister. Man gratulerar sig själv och blir gratulerad av gäster som ofta först genom inbjudningskortet fått kännedom om organisationens existens. Sedan en oäkta stämning av uppskattning och hyllning med svårighet uppehållits under några timmars ätande och drickande skils man åt, många med en lätt irritation över att ha haft tråkigt på ett opassande sätt. I de flesta fall är dylika tillställningar meningslösa. Deras reklamvärde är säkerligen ringa, det personliga utbytet av samvaron är oftast lika med noll — de privata samtalen blir blott oroliga inpass mellan de långa tal som applåderas av alla och uppskattas av ingen. Låt åtminstone banketter vid 50 och 100 år vara nog! Glädjen kommer att ökas och lögnfrekvensen att i någon mån minskas.

32 22 maj 46

D·N
22/6 1946.

Freds- organisationens paradoxer

Utrikesutskottet har enhälligt tillstyrkt bemyndigande för regeringen att vid lämplig tidpunkt söka inträde i Förenta nationerna. Motiveringen omfattar mindre än en trycksida, fylld av allmänna uttalanden, utan entusiasm och utan varje retorisk utsmyckning. Stämningen är en helt annan än då Sverige inträdde i Nationernas förbund år 1920. Då var uttalandena i frågan utförliga och energiska och åsiktsdivergenserna skarpa. På ena sidan såg man i folkförbundet en garanti för världsfred och mellanfolkligt samarbete, på andra sidan varnade man för den stormaktsdiktatur som förbundets upprättande antogs skola medföra. Att realismen nu är större är endast tilltalande, även om det är en realism som bottnar i desillusion och icke står långtifrån misströstan.

Det nya förbundets struktur utmärkes av att på två centrala områden motsatta tendenser framträder, förbundsakten får sin prägel av två paradoxer. Den första gäller förbundets maktställning över huvud. I fråga om förhållanden mellan staterna som icke innebär något omedelbart hot mot freden är fredsorganisationens befogenheter icke större än folkförbundets. Organisationen kan icke ge bindande direktiv eller fatta beslut om tvistefrågornas lösning. Den kan blott uppmana parterna att på olika vägar nå enighet, utreda de föreliggande omständigheterna, framlägga förslag till en reglering, som det står parterna fritt att anta eller förkasta. Vid "hot mot freden, fredsbrott eller angreppshandling" blir situationen en helt annan. Förbundets makt blir då nära nog obegränsad, om också blott tillfälligt. Det kan beordra de stater som är invecklade i konflikt att vidta bestämda åtgärder, och det kan mobilisera Förenta nationernas samlade kraft för att hindra ett fredsbrott eller återställa den redan brutna freden. Men sedan "ordningen" en gång återställts

blir förbundet ånyo relativt maktlöst. Någon möjlighet att genomföra en definitiv nyreglering på det område tvisten gäller har det icke. Förbundet liknar den romerske diktatorn, vars myndighet berodde på krig och som, då fred för tillfället var vunnit, måste återvända till sina oxar. Maktkoncentrationen sker på kort sikt, för att den bestående ordningen på lång sikt skall kunna bevaras.

De egendomliga konsekvenserna av dessa regler har delvis redan framträtt. För att möjliggöra ett inskridande mot Francoregimen har de stater som önskar en aktion måst fingera att denna regim utgör ett hot mot freden. Ty blott om ett dylikt hot konstateras, är organisationen handlingsduglig. Men vad man än må säga om den spanska diktaturen, lusten till krig i närvarande läge är den icke.

Den andra paradoxen i förbundets struktur sammanhänger med den första. Den av alla medlemsstater bestående generalförsamlingen har på visst sätt fått större möjligheter än motsvarande församling i folkförbundet: för beslut kräves ej enhällighet, utan blott enkel eller tvåtredjedels majoritet. Detta förhållande är dock av begränsad betydelse. I de situationer då förbundets makt kulminerar koncentreras denna makt helt hos säkerhetsrådet; församlingen kan icke ens — utom på rådets initiativ — framlägga förslag i tvistefrågor som är föremål för rådets behandling. Vid hot mot freden, fredsbrott eller angreppshandling, dvs. i de fall då organisationen verkligen med kraft kan ingripa, är säkerhetsrådet allsmäktigt. Men denna allmakt är, och här ligger det väsentliga, bunden vid villkoret att stormakterna är ense. Så snart det gäller "handling", icke procedur, har var och en av de fem stormakterna i rådet vetorätt, medan det eljest är tillräckligt att sju av de elva rådsmedlemmarna är ense. Alltså: om stormakterna håller ihop, kan rådet i kritiska lägen göra allt, i motsatt fall kan det inte göra någonting. Det i skiftande formuleringar klarlagda resultatet blir att ett handlande från säkerhetsrådets sida i frågor av större räckvidd ter sig osannolikt. Då stormakterna är överens, blir en handling onödig, då stormakterna själva tvistar, blir en handling omöjlig. Den väldiga maktkoncentrationen blir en koloss på lerfötter.

Den nya internationella organisationen framstår därför i nuvarande